

УДК 343.982.32:621.794.4

Р.В. Новак-Кривчук, начальник сектору
Науково-дослідного експертно-криміналістичного
центру при ГУМВС України в Одеській області

І.П. Кеосак, головний експерт
Науково-дослідного експертно-криміналістичного
центру при ГУМВС України в Одеській області

ПИТАННЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ЧАСУ ПРОВЕДЕННЯ ЗМІН ІДЕНТИФІКАЦІЙНИХ НОМЕРІВ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Досліджено питання встановлення часу проведення змін (підробки) ідентифікаційних номерів транспортних засобів і його роль у розслідуванні правопорушень.

Ключові слова: ідентифікаційні номери, ідентифікація автомобіля, час вчинення злочину, налаштування електронної системи автомобіля, спосіб, місце, обстановка та засоби вчинення злочину, адміністративне правопорушення.

Исследованы вопросы установления времени проведения изменений (подделки) идентификационных номеров транспортных средств и его роли в расследовании правонарушений.

The paper studies the problems of forensic determination of the time of alteration of VINs with the purpose of solving crimes.

Зазвичай в практичній діяльності слідчі вирішують питання щодо ідентифікації транспортного засобу (далі — ТЗ) та підробки його ідентифікаційних номерів (далі — ІН), пов'язуючи ці питання з особою, яка володіла ним на момент його виявлення. При цьому особа, яка підробила ідентифікаційні номери, часто залишається поза увагою слідчих.

За результатами аналізу закінчених кримінальних проваджень, порушених за ст. 290 Кримінального кодексу України (далі — КК України), В.В. Віскунов дійшов висновку: «...обмежуючись винесенням постанов про відмову у порушенні кримінальної справи за відсутності в діях власника ТЗ ознак злочину, передбаченого ст. 290 КК України, органи досудового розслідування, по суті, приховують факт цього злочину» [1]. Згідно зі ст. 91 Кримінального процесуального кодексу України (далі — КПК України) розслідування за матеріалами кримінального провадження, відкритого за ст. 290 КК України, слід починати зі встановлення обставин, які належать до предмета доказування у кримінальному провадженні, а саме щодо способу, місця, часу, обстановки, знаряддя та засобів вчинення злочину, ознак об'єктивної сторони складу злочину. Значення встановлених обставин залежить від того, чи віднесені вони законодавством до ознак складу злочину і до якого саме [2; 3].

Метою цієї статті є дослідження на основі аналізу наукових і практичних результатів експертної діяльності методів вирішення питання щодо визначення часу проведених змін ІН ТЗ.

На жаль, нині експертними методами, наявними в арсеналі експертів-криміналістів з комплексного дослідження ТЗ, питання щодо встановлення часу проведення змін ІН не може бути вирішено як із суб'єктивних, так і з об'єктивних причин [4]. Насамперед це відсутність апробованих методик і дієвих заходів з боку слідчих щодо розслідування злочинів, які підпадають під санкцію ст. 290 «Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу» КК України. Водночас, враховуючи важливість цього питання, яке особливо гостро постало після скасування обов'язкової процедури проведення експертного дослідження під час реєстрації ТЗ та збільшення кількості автомобілів із підробними ІН, слідчі навіть готові співпрацювати з експертами у вивченні та апробації методів, які дозволять визначати час проведення змін ІН.

Питання протидії знищенню, підробці або заміні номерів вузлів та агрегатів ТЗ висвітлювалося у працях провідних вчених, зокрема О.М. Брисковської, О.А. Осауленка, В.В. Воскунова, Ю.В. Бауліна, В.І. Борисова, Л.О. Букалєрова, С.Б. Гавриша та ін.

Водночас питання встановлення часу зміни ІН ТЗ, визначення місця, способу вчинення правопорушення та осіб, причетних до цього, що підпадає під дію ст. 290 КК України, не досліджувалося. Втім спосіб, місце, час, обстановка, знаряддя та засоби вчинення кримінального правопорушення як його об'єктивні ознаки мають особливе значення. Незалежно від того, чи є ці ознаки обов'язковими для певного злочину, вони потребують ретельного дослідження у межах кожного кримінального провадження. Без цього розслідування не буде повним і всебічним.

Час учинення злочину — це певний відрізок часу, упродовж якого відбувається суспільно небезпечне діяння і настають суспільно небезпечні наслідки. У кожній справі ця обставина має важливе значення для вирішення питання щодо чинності закону про кримінальну відповідальність у часі (ст. 4, 5 КК України).

Спосіб учинення злочину — це певний метод, порядок і послідовність рухів, прийомів, які застосовує особа для вчинення злочину.

Важливість встановлення часу і місця вчинення злочину для його розслідування можна прослідкувати на такому прикладі з експертної практики Науково-дослідного експертно-криміналістичного центру при ГУМВС України в Одеській області.

Гр. А. продав ТЗ гр. Б. шляхом нотаріального оформлення договору лізингу на автомобіль. Через певний час гр. Б. потрапляє в ДТП, у результаті якої автомобіль пошкоджено (додаток А). При цьому вартість відновлювального ремонту значно перевищує вартість непошкодженого ТЗ. Страхова компанія виплачує вартість матеріального збитку гр. А. (з огляду на те, що на дату перерахування коштів він є власником автомобіля). Проте він відмовляється передати кошти гр. Б., вважаючи їх своїми, навіть незважаючи на те, що на день виплати страховою компанією суми матеріального збитку гр. Б. повністю сплатив кошти за договором лізингу, і договір вважається погашеним.

Під час проведення досудового розслідування експерти з комплексного дослідження ТЗ НДЕКЦ при ГУМВС України в Одеській області встановили, що ІН [5],

розташований на металічній частині кузова в доступному для огляду місці, було змінено, причому не в заводських умовах, і встановили первинний ІН, згідно з яким ТЗ перебуває у розшуку з 29.10.2007 р.

Факт викрадення ТЗ підпадає під дію ст. 289 КК України, а подальші дії осіб щодо збуту викраденого майна — під диспозицію ст. 290 КК України. Дату викрадення ТЗ слідчий прийняв за дату початку вчинення злочину за ст. 290 КК України, тобто початку легалізації майна. Отже, гр. Б. оголошено підозру у вчиненні злочину, передбаченого ст. 290 КК України, попри те, що він стверджував, що придбав автомобіль у такому стані і не причетний до його викрадення. Також під підозрою виявився і гр. А. — продавець ТЗ.

За результатами проведення експертизи було встановлено первинний (заводський) ІН ТЗ [6] — той, що нанесений підприємством-виробником і змінений після викрадення для унеможливлення його розшуку (незаконно змінений ІН визначають як фактичний — змінений поза заводських умов, згідно з яким автомобіль було заєєстровано в реєстраційно-екзаменаційному підрозділі (РЕП) ДАІ).

Як з'ясував слідчий, 09.11.2007 р. автомобіль пройшов перереєстрацію на території України, тобто через 11 днів після викрадення автомобіль було зареєстровано на території України з фактичним ІН. Встановлено також, що реєстрував ТЗ із фактичним ІН гр. А. особисто.

Як свідчить досвід, реєстрація ТЗ після викрадення вказує на перереєстрацію його із фактично зміненим ІН. Також було з'ясовано, що за день до реєстрації автомобіля на гр. А. було складено адміністративний протокол і у протоколі про вчинення адміністративного правопорушення зазначено фактичний (змінений) ІН, тобто у користуванні гр. А. — автомобіль з фактичним ІН.

Експерти повідомили слідчому про наявність в електронній системі автомобіля записаного виробником первинного ІН і головне — про можливість його зчитування [4], для чого ТЗ транспортували до спеціалізованого сервісного центру — офіційного представника виробника (додатки Б, В) (через відсутність спеціального обладнання для проведення такого дослідження в НДЕКЦ) [7]. При цьому слідчий залучив як спеціаліста майстра з обслуговування електроніки автомобіля (додаток Г). Завдяки дослідженню вдалося встановити, що зміна ІН в комп'ютері автомобіля датована 13.02.2008 р. (додаток Д). Згідно з інформацією, яку надав експерт та у подальшому підтвердив спеціаліст сервісного центру, електронна система ТЗ цієї марки запрограмована таким чином, що всі проведені зміни в налаштуваннях електроніки автомобіля фіксуються в пам'яті бортового комп'ютера без видалення первинної інформації. Отже, станом на 13.02.2008 р. було внесено зміни до ІН, «прописаного» в електронній системі автомобіля (додаток Е). Оскільки провести зміни в ІН електроніки автомобіля безконтактним методом передавання інформації неможливо, то станом на 13.02.2008 р. автомобіль був у розпорядженні гр. А., на якого його зареєстровано, і лише з його дозволу за безпосереднього контакту можна було провести зміни ІН в електронній системі автомобіля.

Таким чином, встановлено, що ІН змінили у період з 29.10.2007 р. по 13.02.2008 р. і упродовж 108 днів було внесено зміни в ІН ТЗ на кузові автомобіля та в електронній системі автомобіля (13.02.2008 р.).

Гр. А. володів ТЗ упродовж 97 днів (з 09.11.2007 р. по 13.02.2008 р.), тобто саме у цей проміжок часу він може бути причетний до внесення змін до його ІН.

Крім того, встановлення точної дати змін у бортовому комп'ютері допомогло встановити і місце вчинення злочину, а також причетних до нього осіб.

Гр. Б., що придбав автомобіль 26.03.2010 р. (факт купівлі засвідчено нотаріально посвідченим договором лізингу, укладеним 26.03.2010 р.), як упевнився слідчий, був непричетний до його легалізації.

Отже, місце, час та обстановка утворюють кількісну сторону певної ситуації у різних комбінаціях. Постійною при цьому є наявність бодай двох із цих компонентів (наприклад, встановивши час, можна встановити місце і навпаки). Для ситуації характерне діалектичне поєднання компонентів, які вона охоплює. Вони ніби доповнюють один одного, зумовлюють якісно новий зміст зовнішнього оточення злочинного діяння, збільшують або зменшують комплекс норм, що забороняють якість дії або вимагають певної поведінки, впливають на ступінь суспільної небезпеки вчиненого.

Будь-який злочин є певним актом вольової поведінки людини у формі дії або бездіяльності, що посягає на охоронювані законом про кримінальну відповідальність суспільні відносини. Злочинна дія (бездіяльність) завжди характеризується місцем, часом, обстановкою і способом її здійснення. Ці об'єктивні ознаки притаманні будь-якому злочину. Причому місце, час, спосіб, обстановка, знаряддя і засоби вчинення злочину різним чином взаємопов'язані із суспільно небезпечним діянням (дією чи бездіяльністю). Так, місце, час, обстановка вчинення злочину, взяті в сукупності, виступають у ролі об'єктивно-предметних умов, у яких розвивається і вчиняється злочинне діяння. Вони характеризують це діяння ззовні і свідчать про те, в якому місці, упродовж якого часу, в якій об'єктивній обстановці вчинено злочинну дію (бездіяльність).

Отже, як свідчить досвід експертної практики, під час розслідування кримінальних проваджень слід зосереджуватися не лише на вивченні можливості встановлення складу злочину потерпілого, у власності якого перебував автомобіль з підробленими ІН, а й на вивченні попередньої історії ТЗ, встановленні попередніх його власників, обставин продажу, інформації про попередні пошкодження та участь у ДТП, про наявність кредитних, лізингових та інших обставин.

Список використаної літератури

1. Віскунов В.В. Проблеми вдосконалення ознак складу злочину, передбаченого ст. 290 Кримінального кодексу України / В.В. Віскунов // Юридична Україна. — № 4. — 2013. — С. 73—76.

2. Кримінальний кодекс України : станом на 01 лют. 2015 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : станом на 13 трав. 2015 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T124651.html.

4. Актуальні питання комплексного дослідження транспортних засобів : збір. матер. міжн. наук.-прак. семін. (м. Алушта, 3—5 жовт. 2011 р.) / [укл. І.П. Бондаренко, А.С. Бичков]. — К. : ДНДЕКЦ МВС України, 2011. — 83 с.

5. Дорожні транспортні засоби. Ідентифікаційний номер транспортного засобу (VIN). Зміст та структура : ISO 3779-2009 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1332-06>.

6. Методика криміналістического исследования легковых автомобилей с целью установления подлинности их идентификационных номеров, моделей и времени выпуска / [Прохоров-Лукин Г.В., Беляк Ю.Н., Дубовой А.П. и др.]. — К. : КНДІСЕ, 1998. — 343 с.

7. Шостак О.М. Додаткові можливості встановлення ідентифікаційних номерів транспортних засобів через заводи-виробники та інформаційні бази даних по номерах агрегатів : метод. реком. / Шостак О.М., Науменко С.М., Граціанов А.І. — К. : ДНДЕКЦ МВС України, 2004. — 34 с.

Додаток А

Автомобіль, наданий на дослідження

**Транспортування автомобіля до спеціалізованого
сервісного центру в м. Одесі**

Спеціалізований сервісний центр в м. Одесі

Додаток Г

**Підключення до електронної системи автомобіля
у спеціалізованому сервісному центрі в м. Одесі**

Додаток Д

**Зчитування інформації з електроніки автомобіля
у спеціалізованому сервісному центрі в м. Одесі**

**Результати зчитування інформації з електроніки автомобіля
у спеціалізованому сервісному центрі в м. Одесі**
(Codingdate перекладається як дата кодування;
Dateofmanufacture — дата виготовлення заводом-виробником)

Vehicle analysis log - Microsoft Internet Explorer

Файл Правка Вид Избранное Сервис Справка

Назад - - - - - Поиск Избранное

Адрес: C:\Documents and Settings\Admin\Рабочий стол\1\pol\FAP_WP1AB29P66LA66844_20131213_170956.xml

GATEWAY (GATEWAY)		
Identification	Program version	12
	Data version	0.0
	CAN drive matrix No.	4.1
	CAN display matrix No.	4.1
	CAN matrix No., Infotainment	4.1
	CAN comfort matrix No.	4.1
	Coding date (DDMMYY)	13.02.08
	Diagnosis software number	0100
	Vehicle identification number (B)	WP1ZZZ9PZ6LA83324
	Vehicle identification number	WP1AB29P66LA66844
	Date of manufacture	12.08.04
	Dealer number	0x20 71
	Hardware state	0004
	Production/After Sales Service info	###
	Production number	#####
	Routing table No.	4.1
	Serial number	7063178125
Porsche part number	7L5907530A	
Coding value	0x000000	

Control unit, coding

Інформація про реєстрації в базі Інтерполу

Угон	
ID	009350047
Кто ввел	ADDAMTSNG
Дата ввода	15.02.2008 00:00:00
Кто корр.	ADDAMTSNG
Дата корр.	15.02.2008 14:19:30
Орган	1145
Гос.номер	H777CX77
Марка, модель	ПОРШЕКАЙЕНЭ
Год выпуска	2006
Номер двигателя	M485082606001
Номер кузова	WP1ZZZ9PZ6LA83324
UNN	9350047
Номер шасси	WP1ZZZ9PZ6LA83324
Дата хищения(угона)	29.10.2007
Дата док.	29.10.2007
	ОРГАН ПОСТАНОВКИ НА